

Clausas Beckas Nielsenas (g. 1963) – danų rašytojas, aktorius, prozininkas, dramaturgas ir provokatorius. 2001 m. paskelbė save mirusiu, o 2010 m. inscenizavo savo laidotuves. Kurį laiką jo kūrybos sklaida rūpinosi specialiai įkurtas meno fabrikas *Das Beckwerk*, o šiomet autorius, jau prisidėjęs Helge Bille Nielseno tapatybę, kaip atsakovas bylinėjosi teisme su savo romano personažu ir buvo išteisintas. Apdovanotas įvairiomis nacionalinėmis ir užsienio premijomis: Frankfurto rašytojų sąjungos premija (Vokietija, 1998), Alleno premija (už pjesę CI-VI-LI-ZA-CI-JA, Danija, 2000), Kjeldo Abellio premija (už nuopelnus teatro menui, Danija, 2005), Danijos valstybinio meno fondo premija (už romaną „Savižudžių misija“, Danija, 2006) ir kt. Publikuojamas tekstas – kelios rašytojo parinktos ištraukos iš romano „CLAUS BECK-NIELSEN (1963-2001). En biografi“ (2003), bus skaitomas Vilniaus universiteto Skandinavistikos centro ir Šiaurės ministrų tarybos biuro Šiaurės šalių rašytojų seminare šių metų lapkričio 10 d. 18 val. Vilniaus universiteto Teatro salėje. Seminare taip pat dalyvaus Kristianas Lundbergas (Švedija), Taija Tuominen (Suomija) ir Selma Lønning Aarø (Norvegija) (žr. www.skandinavistika.flf.vu.lt). Iš danų kalbos vertė Vilniaus universiteto Skandinavistikos centro danų specialybės studentai, vadovaujami dėstytojos Loretos Vaicekauskienės.

[Iš knygos anotacijos]

Vieną 2000-ųjų gruodžio dieną rašytojas Clausas Beck-Nielsenas išbraukė iš savo vardo įprastinį Beck-, paliko butą, žmoną ir vaiką ir išėjo, tapęs Clausu Nielsenu, žmogumi be asmens kodo. Taip prasidėjo tragedija. Biografija CLAUS BECK-NIELSEN (1963-2001) – tai mėginimas papasakoti tikrą istoriją. Kaip gali eitis taip blogai, kaip einasi? Žmogus gimsta, gyvena ir staiga vieną dieną išeina. „Kas vis dėlto jis buvo?“ – klausiam. Bandome jį įsivaizduoti. Bet nepavyksta. Jo nebėra.

[Iš skyriaus „KAS AŠ?“]

Bylos nr. xx: Claus Nielsen

2000 m. gruodžio 12 d., antradienį, 9:59 iš „Bertel Thorvaldsen“ traukinio, ką tik atvykusio į Kopenhagos centrinę stotį iš Vokietijos, išlipo kokių 35 metų vyras. Buvo labai liesas, iš pažiūros ligotas, pasak liudytojų, turbūt narkomanas, ir neturėjo jokio bagažo, išskyrus savo vilkimus drabužius: sportbačius, plonus pilkus treningus, bliuzoną ir apsuktą reklaminę „Apple“ kepuraitę. Visą kitą dieną vyras malėsi aplink centrinę stotį, Halmtorvetą, Istedo ir Skelbæko gatves, kartą nuklydo iki Sydhavno.

Praėjus vos valandai nuo atvykimo jis kreipėsi į nakvynės namus Istedo gatvėje, kur teko jam atsakyti, be kita ko, todėl, kad vyras negalėjo pateikti jokių asmens dokumentų. Atrodo, kad bus viską pametęs – arba traukinyje, arba veikiausiai per tuos 5–6 metus, kai, turbūt nelegaliai,

gyveno Vokietijoje. Jis buvo nukreiptas pas budintį socialinį darbuotoją Vester Voldo gatvėje, iš kur po bergždžių pastangų jį surasti kompiuterinėje sistemoje išsiųstas atgal į gatvę su centre galiojančiu autobuso bilietu (vienkartiniu) ir prieglaudų, į kurias tądien dar galėtų kreiptis, sąrašu.

Vakarop jis pasirodė pirmajame policijos komisariate, čia iš pagrindų buvo imtasi jo ieškoti, tačiau kadangi, be savo vardo – Clausas Nielsenas, – jis neatsiminė nei gimtojo miesto, nei kas buvo jo tėvai, nei paskutinės gyvenamosios vietos Kopenhagoje, teko išprašyti jį lauk. Čia jis ir vaikiojosi – atrodo, lengvai pritapo prie benamių, narkomanų, dylerių ir alkoholikų, o vakare atsidūrė Sydhavno nakvynės namuose „Dangaus ekspresas“, kur išimties tvarka buvo priimtas be dokumentų. Prieš švintant kartu su visais benamiais išleistas į lietu, jis atsiskyrė, patraukė link Sydhavno stoties. Ir dingo.

Taip ir tęsėsi. Gruodį ir sausį Clausas Nielsenas vis pasirodydavo. Begalė institucijų - nuo benamių prieglaudų, bažnyčių nakvynės namų, socialinės rūpybos centrų iki ministerijų ir žmogaus teisių specialistų - galėjo patvirtinti, kad pas juos lankėsi beasmens kodis, kuris laikui bėgant atrodė vis labiau apdriskęs ir sulysęs. Prieš pat Kalėdas jis kreipėsi į vieną bulvarinį laikraštį, ten pasisiūlė išspausdinti jo nuotrauką ir kreipimąsi į artimuosius. Bet Clausas Nielsenas atsisakė. Ir tik prieš pat sausio pabaigą, po visų nesėkmingų bandymų gauti naują asmens kodą, o kartu galimybę gauti būstą, finansinę pagalbą ir duonos kąsnį, trumpai tariant, gyvenimą, jis priėmė laikraščio pasiūlymą.

[...]

Kovo pradžioje, beveik po mėnesio, laikraštis ėmėsi publikacijų. Nuo 2001 metų kovo antros iki dešimtos pramaišiu kultūros, šalies ir Danijos skiltyse devynių straipsnių¹ serija buvo išspausdinta Clauso Nielseno istorija, daugiausia papasakota jo paties lūpomis.

„TU NEEGZISTUOJI“

„Mano vardas Clausas Nielsenas. Tiek tikrai žinau. O daugiau... gimiau kažkur Jutlandijoje, bet mes labai dažnai kraustėmės, pakeičiau keletą mokyklų, jos vadinosi... man rodos, gyvenau

¹ Čia pateikiami „originalūs“ straipsniai, t. y. jų variantai iki cenzūros ir, reikia pripažinti, tikrai negausių redakcinių taisymų.

Orhuse... ir Olborge... gal Pietų Jutlandijoje... manau, Danijoje esu gyvenęs bent trisdešimtyje vietų. Mano tėvas... praėjo tiek daug metų, mano motina... nesimatėme nuo tada, kai išsikrausčiau. Ji vardu... taip pat Nielsen... sunkiai atsimenu vardus. Ir skaičius. Iš anksčiau. ...Gyvenau Vokietijoje, visą laiką kaip atvažiavau. Prieš keletą metų. ...Dirbau, gyvenau šen bei ten, didžiuosiuose miestuose... dar valytoju dirbau, šlaviau ir ploviau grindis senam ledų fabrike... Hanoveryje... galbūt... Staiga nebeturėjau kur gyventi. Tada pagalvojau: važiuoju namo. Grįžtu į tėvynę. Meine Heimat. Į Daniją!“

Vieną 2000-ųjų gruodžio rytą į Kopenhagos centrinę stotį naktiniu traukiniu atvyko Clausas Nielsenas. Su savimi neturėjo nieko, nei dokumentų, nei paso, nieko, tik savo vilkimus drabužius: treningus, sportbačius, neperšlampamą bliuzoną, kepurę su snapeliu ir keletą pfenigų kišenėje. Clausas Nielsenas pasakoja toliau:

„Išlipu iš traukinio ir tiesiu taikymu žemyn... čia nėra apsauginių užtvary, po penkių minučių aš jau pačiame dugne, užpakalinio stoties įėjimo laiptų apačioje, tarp kitų... narkomanų... pačių žiauriausių... kur tėvą motiną parduotų, neturi jie motinos!.. Tai pardavinėja paskutinius vaistus: paimk metadono, neprašom limono... Tokie nesako: „Labas, kaip tu?“, jie sako: „Geras, galvojau, tu jau užsivertei“... Mane iškart priima, neprisistačiau, nereikia nei paso, nei dokumentų, jie nieko neprašo, nė sekundę neabejoja, kad aš vienas iš jų: narkašas... Kas penkios minutės užaina mentai ir pyst! ...mus jau nupūtė... mentai tik nususuka ir pyst! ...mes vėl čia. ...Aš jau pakilau kaip ir iki tarpininko... – Turi metadono? – klausia... – Kiek? – sakau ... – Dvidešimt, – sako, akys geltonos, lūpa praskelta iki žando, kraujuoja, uždegimas... – Buvo ką tik vienas, – sakau ir rodau anapus gatvės, o žiūriu į kitą pusę, į dešrelių kioską, apgaubtą rūko ir garuojantį, – jis kaip tik užėjo į kioską, – sakau. ...Galėčiau taip ir toliau, kein Problem, galiu praleisti čia nors ir visą likusį gyvenimą, kaip jie, čia pats dugnas, žemiau nebensirisi, nebent duobkasys ranką ištiestų, bet aš... na jau ne! nestovėsiu čia ir nemirsiu per tas jų dešimt minučių. Aš grįžau, praleidau keletą metų Vokietijoje... penkis... šešis... septynis, was weiß ich... bet prasidėjo bėdos, ir tada pagalvojau – viskas, laikas, grįžtu namo, weißt du, namo į Daniją, ir pradėdau viską nuo pradžių, nuo dugno... Rytoj susirasiu darbą, pats užsidirbsiu pinigų, pats savimi pasirūpinsiu, visuomet pasirūpindavau, man tik vos vos pagalbos, tik pirmosiomis dienomis, kur pernaktoti... šiek tiek maisto... gal truputėlį pinigų.“ Ir Clausas Nielsenas pradeda nuo valstybės tarnybų.

[Iš skyriaus „DIENORAŠTIS“]

Gruod. 1 d.

Jeį miestas, į kurį atvykau, yra mano: Kopenhaga. Žiema, be pinigų, be dokumentų. Niekas manęs neatpaįžsta (?) ir neįsivaizduoju, kur dabar žmonės, kuriuos kadaise paįinojau.

12-02

Išlipi iš Hamburgo traukinio pirmadienį aštuntą ryto. Pranešti, kad viskas pavogta: pinigai, dokumentai, sumuštinis su sūriu. ...Išlipu iš traukinio. Leidžiuos Istedo gatve, užsigalvoju, kažką pametu, monetas? Pradedu su kažkuo šnekėtis. Koks tavo vardas? Clausas Beck-Nielsenas...?

Gruodžio 3 d.

Iš kur tas „Beck-“? Mano krikšto liudijime yra tik „Clausas Beckas Nielsenas“. Vadinasi, brūkšnelis atsirado vėliau. O „Beckas“? Aiškiai bus iš kokių svetimų. Mano senelis buvo Nielsenas, nei daugiau, nei mažiau: Nielsenas.

Gruod. 4 d., 2000

Clausas Nielsenas, gimęs 1964 m., ne, 1963 m., gegužės 6 d., asmens kodas...? Įsiterpia vokiškas akcentas arba žodžiai, įsikasčiąvęs: vokiškai. 5 metus gyveno HANOVERYJE/HAMBURGE. Dirbo padavėju, virėju, indų plovėju, valytoju, plius visokius nelegalius. Grįžote dėl problemų su dyleriu? Jūsų maišelis vokiškas?

Gruodžio 5 d., 2000

Nėra ką pridurti. Mano paties kūnas, mano drabužiai, mano gyvenimas ir mano istorija. Jokios fikcijos. Tik redukcija: su savimi neturiu nieko, tik savo kūną ir drabužius, kuriuos vilkiu. Jokių dokumentų. 1994-ais atvaįiavau į Vokietiją ir apsigyvenau sename ledų fabrike Hanoveryje. Danijoje nuo to laiko turbūt ir nebebuvau. Viską, kas man nutiko Danijoje per paskutinius penkis šešis metus, pamiršau – žmoną, vaiką, butus, šiuos žodžius. Atsimenu savo tėvus, kelis draugus, medį, *Matchbox* mašinėlę, prabangią bandelę su aguonomis, šiltą kepenų paštetą ir agurką. Prisimenu žmones, įvykius, daiktus, taip, bet neprisimenu jų vardų, kada ir kur kas vyko, stovėjo ar buvo padėta. Nei vardo, nei skaičiaus. Savo asmens kodą? Pamiršau. Mano vardas Clausas Nielsenas. Tuo pat metu tai ir aš, ir bet kas kitas. Niekas. Vieną rytą atvaįiavau traukiniu iš Vokietijos. Aš sulysęs, išalkęs, ištroškęs, sušalęs ir pavargęs. Išlipu iš traukinio. Žiūrėsime, kas bus.

Ištraukos publikuotos kultūros savaitraščio „Šiaurės Atėnai“ 2011m. lapkričio 4d. numeryje.